

Transplantation i Sverige – en gemensam utmaning

Transplantationsverksamheten i Sverige har utvecklats enormt sedan starten på 60-talet.

Ett rejält kliv togs på 80-talet med förbättrad immunosuppression och en lagstiftning som tillät organdonation under optimala betingelser.

Fortsatt utveckling av medicinsk och kirurgisk behandling har lett till dagens fina verksamheter och goda resultat.

De fyra transplantationsenheterna (eller fem om man ser Malmö och Lund som separata enheter) har genom åren alla strävat efter att framstå som störst och bäst och det har ibland varit hårda diskussioner om upptagsområden. Till en början var den främsta måttstocken antalet transplantationer men nu krävs också att man ska kunna visa på bra resultat.

En sådan konkurrenssituation har säkert bidragit till utvecklingen samtidigt som den skulle kunna riskera att gå ut över samarbetet. Det har den dock verkligen inte gjort. När jag för drygt 20 år sedan lite plötsligt fick ansvar för transplantationsverksamheten i Malmö upplevde jag ett enormt stöd från kollegorna i Uppsala, Stockholm och Göteborg. Att kunna ringa och diskutera behandlingsalternativ för enskilda patienter var och är en stor trygghet.

Vårt gemensamma beroende av organ från avlidna donatorer kräver samverkan och är väl en del av grunden till det goda samarbetsklimatet. En annan oerhört viktig del är att vi lärt känna varandra vid olika möten och kongresser. Svensk Transplantationsförening och dess Vårmöten spelar där en stor roll. En annan viktig roll har spelats av företrädare för läkemedelsföretagen med inriktning på immunosuppression. Utan deras stöd hade vi aldrig kunnat träffas och umgås under så trevliga omständigheter som vi gjort, något som starkt bidragit till personkännedom och utveckling av vänskapsband.

Nu står vi inför Riskssjukvårdsnämndens bedömning och beslut. Processen kan vara ansträngande för relationen mellan enheterna, men det är min starka tro och förhoppning att transplantationsverksamheten även i fortsättningen ska kunna bedrivas i ett gott samarbete.

Utvidgningen av Transplantationsnytt - från att ha varit en Göteborgsangelägenhet till att under namnet Nya Transplantationsnytt bli en nationell tidskrift som produceras gemensamt av alla fyra transplantationsenheterna - kan ses som ytterligare ett bevis på vårt goda samarbete.

Nils H Persson
ÖVERLÄKARE, MALMÖ

NYA Transplantationsnytt

Den nu tioåriga göteborgsederade TransplantationsNytt tar fr.o.m. detta nummer ett stort kliv uppåt och etablerar sig som en nationell populärvetenskaplig tidskrift inom donation/transplantation.

Som tidigare utgår vi från verksamheten, med målet att bevaka aktuella frågor och ämnen inom vårt verksamhetsområde.

För att markera denna förnyelse - och förhoppningsvis utveckling kommer tidskriften i fortsättningen att heta NYA TransplantationsNytt.

Den tidigare Göteborgska TransplantationsNytt hade sin bevakning och spridning huvudsakligen inom Göteborgs upptagningsområde. I och med att undertecknade, som tidigare ansvarat för tidskriften, nu har bytt organisation aktualiserades frågan om vad som fortsättningsvis ska hända med tidskriften. Idén väcktes att göra TransplantationsNytt nationell. Kontakter togs med berörda chefer på övriga centra i Sverige och glädjande nog nappade alla på idén.

NYA TransplantationsNytt planeras komma ut 3 ggr/år och vill vara ett komplement till information från ex Donationsrådet. Den tryckta pappersversionen kommer att finnas för distribution samtidigt som en digital version kommer att finnas på respektive enhets hemsida samt på Donationsrådets och förhoppningsvis även Svenska Läkaresällskapets / transplantationssektionen hemsida.

Målgruppen är personal inom alla discipliner som berörs av donations- och transplantationsverksamheten; berörda myndigheter, ledning och chefer är också en del av målgruppen, liksom intresseföreningar, patientorganisationer, skolor och andra som kan finna ett värde i att ta hålla sig informerade om vad som händer inom området donation/transplantation.

Vi i redaktionskommittén ser med förväntan fram emot att arbeta med NYA TransplantationsNytt och hoppas den kommer att uppskattas av er läsare. Vi vill passa på att hälsa alla välkomna att bidra med bidrag som kan passa till dessa områden och intressera vår förväntade läsekrets.

Lars Bäckman & Anne Flodén

NYTT PERSPEKTIV

Att verka som redaktör för Transplantationsnytt, tillsammans med Lars Bäckman som ansvarig utgivare, då vi enbart bevakade vad som berörde Göteborgs upptagningsområde, har varit roligt och berikande. Nu känns det som en kul utveckling och utmaning att i samarbete med den nybildade redaktionskommittén skifta till ett nationellt perspektiv. Vi delar redan så mycket i vårt dagliga arbete både inom donations och transplantationsområdet så steget att även samarbeta med spridning av kunskap och information känns nu som ett helt naturligt.

Under 11 år har vi från Göteborg beskrivit vår verksamhet, i synnerhet i TRANSPLANTATIONSNYTT EXTRA nr 2 / 2007 (www.transplantationscentrum.se) och kommer även fortsättningsvis att göra så. I detta nummer får ni nu även ta del av vad som hänt och händer på de övriga 3 (eller 4) enheterna i landet. Hoppas att läsningen ska vara till både nytta och nöje.

Anne Flodén
RED.

TILL MINNE AV HANS BRYNGER

Hans Brynger är välkänd som en av pionjärerna inom organtransplantation och var en av grundarna av European Society of Organ Transplantation (ESOT).

Hans föddes i norra Sverige 1936 och startade sin akademiska bana 1955 med att studera odontologi i Stockholm. De medicinska studierna påbörjades 1956 i Göteborg. Sina första steg som allmätkirurg tog Hans 1965 på ett litet landsortssjukhus utanför Göteborg för att 1970 påbörja sin karriär vid kirurgkliniken på Sahlgrenska Universitetssjukhuset, där han också kom att påbörja sitt samarbete med Professor Lars-Erik Gelin. Doktorsexamen avslutades 1975 och några år senare utnämndes han till Docent i kirurgi.

När Professor Lars-Erik Gelin alldeles för tidigt avled 1980, övertog Hans Brynger posten som Verksamhetschef för Transplantationsenheten i Göteborg.

Det var i Göteborg 1981, vid det första Lars-Erik Gelin memorial symposium i klinisk njurtransplantation, som Hans Brynger, Raimund Magreiter (Innsbruck), Gerdt Ulschmid (Zürich), Walter Landt (Munich) and Gerhard Opelz (Heidelberg) grundade European Society of Transplantation. Alla dessa var också initiativtagare och grundare av det nuvarande European Society of Organ Transplantation (ESOT).

Professor Brynger satt i redaktionskommittén för

ett flertal internationella tidskrifter t ex. *Transplantation Proceedings, Nephrology, Dialysis and Transplantation, Clinical Transplantation* och *Transplant International*. Han var också regelbundet inbjuden som föreläsare till länder över hela världen.

Hans uppmuntrade många unga medicinstudenter att påbörja sina karriärer inom transplantationsområdet och var huvudhandledare till flera doktorander. Brynger hade förmågan att uppmuntra unga studenter när de behövde det som mest. Genom hela sin karriär höll han fast vid Lars-Erik Gelins tradition inom verksamheten som karaktäriserades av entusiasm och humor.

Professor Brynger avslutade sin professionella karriär som transplantationskirurg 1990 för att övergå till sin andra karriär som ansvarig för att bygga upp och axla verksamheten vid Gothenburg Care, ett företag vars verksamhet går ut på att förmedla sjukvård vid Sahlgrenska för medborgare från andra länder.

Hans kommer att vara ihågkommen och saknad av alla kollegor inom transplantationsområdet, såväl lokalt vid TransplantationsCentrum i Göteborg som nationellt och internationellt.

Michael Olausson

SAHLGRENSKA UNIVERSITETSSJUKHUSET, GÖTEBORG

Välkomna till Malmö och Svensk Transplantationsförenings Vårmöte

Redan på onsdagen den 15 april samlas representanter från samtliga transplantationsenheter i de nordiska länderna för Scandi-transplants årliga representantskap. Detta är Scandi-transplants beslutande organ medan löpande ärenden under året sköts av styrelsen och kontoret på Skejby Sjukhus i Århus.

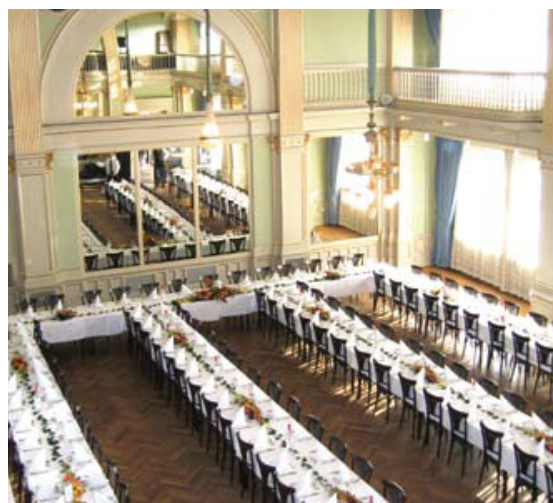
Förutom att vara en organutbytesorganisation så arbetar Scandi-transplant med övergripande policy- och säkerhetsfrågor. Målet är att ligga ett steg före de krav som kan ställas på transplantationsverksamheten från samhälle och myndigheter. Ett årligt möte med de nordiska ländernas hälsovårdsmyndigheter bidrar till att uppnå till detta mål. På så sätt har vi redan uppnått merparten av de krav som kommer att ställas på verksamheten i det EU-direktiv om organtransplantation som är under utarbetande.

Själva Vårmötet äger rum torsdag och fredag 16-17 april. Vi är glada att vi fått ihop ett omväxlande program där olika aspekter av donations- och transplantationsverksamheten i södra Sverige presenteras. Information om Svensk Transplantationsförening finner ni på

<http://www3.svls.se/sektioner/tp/>

och programmet finner ni med en klick på Vårmöte. Det är nu 18 år sedan vi hade det första Vårmötet i Malmö. Intressant nog är flera av programpunkterna desamma – någon till och med samma föredragshållare! Jag kan dock garantera att det inte är samma föredrag utan mycket har hänt sedan 1991. Vi hade också förhoppning om att kunna upprepa succén med bastu och premiärdopp vid Ribersborgs Kallbadhus, men denna klenod är stängd för renovering. Som ett gott alternativ, dock utan havsbad, har vi förlagt middagen till Spegelsalen på legendariska Hipp. Hipp är en förkortning av Hippodromen där man från början haft cirkus men som nu är hemvist för Malmö Stadsteater.

Själva vårmötesprogrammet inleds av Stig Steen som är professor i Thoraxkirurgi i Lund. Stig har inom transplantationsverksamheten främst gjort sig känd för sin forskning kring

Välkomna till Spegelsalen på Hipp

lungpreservation. Vid sin forskningsgård utanför Lund har han emellertid också bedrivit intressant forskning kring behandling av hjärtstopp och betydelsen av livsstilsfaktorer. Programmet i övrigt är varierande och sträcker sig från donation via transplantation till långtidsuppföljning. En fördel med denna typ av informella möten är att man kan ta upp och diskutera utredningar och behandlingar som ännu har ett stycke kvar till det att det kan betraktas som evidensbaserad medicin.

Nils H Persson, ÖVERLÄKARE, UMA

ORGANISATIONEN FÖR ORGANDONATION I SÖDRA SJUKVÅRDSREGIONEN

I många år har det organisatoriska ansvaret för organdonation funnits hos Transplantationsenheten på Universitetssjukhuset (UMAS) i Malmö. År 2003 startade ett projekt för att ytterligare främja organdonation i regionen genom ett utökat samarbete med donationsansvariga inom intensivvården (en DAL på 50% arbetstid och en DAS på 25%). På så sätt tydliggjordes intensivvårdens ansvar för organdonation.

År 2005 inrättades det nationella rådet för organ- och vävnadsdonation. Rådet har i sina rekommendationer tydliggjort vilka nivåer och funktioner som behövs inom såväl sjukhusen som det sjukvårdsregionala planet. Rekommendationerna överensstämmer i stort med organisationen i det regionala projektet och våren 2008 beslutades att detta skulle bli den permanenta organisationen för organdonation i södra sjukvårdsregionen. Verksamheten finansieras solidariskt av regionens landsting via Södra sjukvårdsnämnden.

Den befintliga jourorganisationen vid Transplantationsenheten UMAS för organdonation och transplantation i regionen kvarstår oförändrad, www.tpmas.com.

Regional styrgrupp för organdonation

består av 5 likvärdiga medlemmar:

- Regional DAL: ÖL Peter Desatnik
- Regional DAS: Ssk Ulrika Peetz Hansson
- Två transplantationskoordinatorer, UMAS: Kerstin Karud och Margareta Lundell
- En transplantationskirurg (UMAS): Överläkare Nils H Persson
- Adjungerad: ÖL Banshi Koul, thoraxtransplantationskirurg (Universitetssjukhuset i Lund)

Uppdrag för styrgruppen

- Kvalitetssäkring av donationsprocessen
- Kontinuerligt genomföra utbildningar i regionen om organdonation och transplantation (se nedan *)
- Två ggr/år arrangera möten med regionens DAL och DAS
- Årligen inhämta verksamhetsrapporter från regionens DAL och DAS
- En gång/år arrangera regiondag för personal inom intensiv- och anestesivård, operationsavdelningar och akutsjukvård
- Aktivt verka för diskussioner om etik och policy kring förutsättningarna för organdonation
- Ansvara för utveckling och uppdatering av befintlig organdonationspärm

- Ingå i nätverksarbete på regional, nationell och internationell nivå
- Årligt rapportera styrgruppens arbete till Södra Regionvårdsnämnden
- Stärka utvecklingen av en permanent struktur för organdonation
- Bidra till utvecklingen och förmedla resultaten inom transplantationskirurgin.

Aktuella utbildningar i regionen

- **European Donor Hospital Education Programme (EDHEP):** Interaktivt utbildningsprogram i internatform för läkare och sjuksköterskor inom intensivvården som möter sörjande anhöriga, arrangeras två ggr/år.
- **Fördjupningskurs i Organdonation för Läkare (FIOL):** Fördjupningskurs i internatform för läkare inom intensivvård (bygger på erfarenheter från den spanska utbildningen "Transplant Procurement Management (TPM)". Nästa kurs hösten 2009 blir nationell och arrangeras i samarbete med Donationsrådet.
- Uppföljning på sjukhusen med berörd personal efter varje donation
- **European Training Program on Organ Donation (ETPOD):** Under 2008 har seminarier genomförts enligt detta internationella utbildningsprogram inom EU-samarbetet. Utvärdering av programmet pågår.
- I samarbete med Simulatorcentrum på UMAS planeras under 2009 en teamutbildning för intensivvårdspersonal kring kommunikation/vård av organdonator

Kontakt med styrgruppen

regionalstyrgrupp.organdonation@skane.se

Kerstin Karud
TRANSPLANTATIONSKOORDINATOR, UMAS

Kortfattad presentation av transplantationsverksamheten i Stockholm

”Transplantationsnytt”, nu med prefixet ”Nya” och av riksintresse kan förhoppningsvis öka utbytet och förbättra samarbetet mellan Transplantationsenheterna i landet. Som ett första bidrag från Stockholm kommer här en kortfattad presentation av verksamheten.

ANAMNES

Transplantationsverksamheten i Stockholm omfattar i dag följande sjukhus: Serafimerlasarettet, Huddinge Sjukhus, Karolinska Sjukhuset, Karolinska Universitetssjukhuset och ”Nya Karolinska”.

Verksamheten tog fart på allvar 1964 då den första njurtransplantationen utfördes på Serafimerlasarettet av Curt Franksson, CG Groth, Göran Lundgren och medarbetare. Den nya verksamheten utvecklades sedan snabbt bl.a. i samarbete med immunologerna Erna och Göran Möller.

Några år senare (1973) gick flyttlasset till söder om slussen och större, moderna lokaler i det då nybyggda Huddinge Sjukhus. Pankreastransplantation utfördes på Huddinge första gången 1974, varefter tekniken att transplantera pankreas med ett duodenalsegment anastomoserat till en tunntarmslynga vidareutvecklades. Efter att på 60-talet tillsammans med Tom Starzl genomfört de första levertransplantationerna i världen, och efter det att hjärndödsbegreppet införts i Sverige, utförde CG Groth 1984 det första leverbytet på Huddinge Sjukhus. Ett år senare, 1985, genomfördes det första hjärtbytet på Karolinska Sjukhuset, samma år implanterades ett konstgjort hjärta. Hjärtprogrammet återstartades på Huddinge Sjukhus år 2001. Den första ötransplantationen utfördes på Huddinge i slutet av 70-talet, 1990 genomfördes för första gången i världen en xenogen ötransplantation. Fram till mitten av 90-talet utfördes också alla allogena benmärgstransplantationer på kliniken.

Sedan starten 1964 har i Stockholm (2008) utförts 2767 njurtransplantationer, 895 levertransplantationer, 184 pankreastransplantationer och 45 hjärttransplantationer.

AKTUELLT STATUS

Akademiskt är kliniken en del av Karolinska Institutet. På senior klinisk nivå är kliniken indelad i en njur/pankreassektion och en leversektion.

A Njur/pankreas sektionen

Kliniken ansvarar primärt för njurtransplantationsverksamheten inom Stockholms läns landsting (SLL) samt Landstinget Gotland, ett upptagningsområde på ca 2.0 x 10⁶ invånare, men tar emot patienter även från andra delar av landet. Föregående år utfördes 84 njurtransplantationer. Njursektionen samarbetar nära med njurmedicinska kliniken på Karolinska Universitetssjukhuset. Remitterande njurmedicinska enheter/dialysenheter finns även på Södersjukhuset, Danderyds sjukhus, Sofiahemmet, Löwenströmska sjukhuset, Kronan samt Kungsholmsdialysen. Som särskilda forskningsintressen och profilmråden inom sektionen kan nämnas njurtransplantation till barn, blodgruppsinkompatibel njurtransplantation, immunologisk monitorering och öcellstransplantation. Vidare bedrivs en omfattande dialys-access verksamhet. Hjärttransplantationsverksamheten i Mälardalen bedrivs som ett samarbete mellan Transplantationskliniken, Thoraxkliniken, Kardiologiska kliniken och motsvarande verksamheter på Akademiska Sjukhuset i Uppsala. Som en viktig del i behandlingen av svår hjärtsvikt finns också ett stort program för mekaniska hjärtstöd (”pumpar”).

B Leversektionen

Leversektionen ansvarar för levertransplantationsverksamheten i Södermanland, Västmanland och Gotlandsregionerna men patienter tas emot även från andra delar av riket. I samarbete med Gastrocentrum Kirurgi, ansvarar sektionen även för leverresektionsverksamheten i dessa regioner. Föregående år utfördes 58 levertransplantationer och ca 150 leverresektioner. Som särskilda forskningsintressen och profilmråden inom sektionen kan nämnas levertransplantation till barn, levertransplantation vid familjär amyloidos (FAP), behandling av levercancer, och levercellstransplantation.

C Organdonation

Transplantationsklinikerna i Stockholm och Uppsala samverkar via Organisationen För Organdonation (OFO) kring information och utbildning i donationsfrågor samt praktiskt organomhändertagande av avlidna donatorer i Mellansverige.

År 2001 startades ett projekt med donationsspecialiserad sjuksköterska (DOSS) på Karolinska, 2006 etablerades en landstingsomfattande beredskaplinje för DOSS. Under 2008 tillvaratogs organ från 32 avlidna donatorer (16 PMI) inom klinikens upptagningsområde, sammanräknat med Uppsala 67 avlidna donatorer. Som ett vetenskapligt samarbete med Transplantationsenheten i Uppsala studeras i en experimentell stordjursmodell hjärndödsstillståndets effekter på organkvalitet och möjliga metoder att förbättra denna. Vidare pågår flera forskningsprojekt kring etiska och sociala aspekter kring organdonation.

D Samarbetet med Uppsala

Sedan 2007 finns ett samverkansavtal mellan de Transplantationskirurgiska klinikerna på Karolinska Universitetssjukhuset och Akademiska sjukhuset i Uppsala, sammantaget ett befolkningsunderlag på ca 3.9 x 10⁶ invånare. Samarbetet är kliniskt, vetenskapligt och personellt.

Under 2009 kommer Transplantationskliniken att flytta till en nybyggd, speciellt anpassad vårdavdelning med 24 vårdplatser. Nya administrativa lokaler invigdes i december 2008. Kliniken har även en omfattande öppenvårdsmottagning för uppföljning av transplanterade patienter och bedriver också dagvård.

PRELIMINÄR BEDÖMNING, FORTSATT HANDLÄGGNING

Transplantationsverksamheten i Stockholm ser med tillförsikt fram emot de kommande årens utveckling på det transplantationskirurgiska området. Av största betydelse är naturligtvis resultatet av de 2 pågående riksspecialitetsutredningarna. Hög prioritet ges också till ett fortsatt och fördjupat samarbete med Transplantationsenheten i på Akademiska sjukhuset i Uppsala. I detta sammanhang kan nämnas den pågående planeringen av ”Nya Karolinska Solna”, regionens nya högspecialiserade universitetssjukhus med planerad driftstart runt 2014.

Kliniken ser positivt på ett ökat och förbättrat samarbete med övriga transplantationsenheter i Sverige och Skandinavien, förhoppningsvis kan samarbetet kring ”Nya Transplantationsnytt” vara en del i detta.

Lars Wennberg, BÖL
SEKTIONSANSVARIG NJURSEKTIONEN

Kafferast på
Karolinska
(foto:
Lars Wennberg)

Transplantationsenhetens historia vid Akademiska sjukhuset i Uppsala

Njurtransplantationerna startades vid Akademiska sjukhuset 1969. Kirurgisk ledare var kirurgchefen, professor Lars Thorén.

Medicinsk ledare för programmet var docenten vid njurmedicinska kliniken, Karl-Erik Fjällström. Verksamheten bedrevs under njurmedicinska kliniken ledning fram till 1975 då njurtransplantationerna flyttades till urologkliniken.

Där blev Lars Frödin medicinsk ledare. Huvudregeln var fram till 1983, att huvuddelen av den inläggande vården sköttes på njurmedicin och endast i det akuta skedet låg patienten på urologavdelning. Från 1983 tog urologkliniken ett större ansvar för patienterna och skötte som regel det första vårdtillfället. Verksamheten betjänade fram till denna tid i huvudsak Landstingen i Uppsala, Gävleborg, Dalarna och Västmanland, fram till 1987 ingick även Västernorrland och Jämtland i Akademiska sjukhusets upptagningsområde. 1987 så tillkom den nuvarande Uppsala-Örebroregionen. Sjukhuset har således sedan 1987 betjänat landstingen i Uppsala, Gävleborg, Västmanland, Dalarna, Örebro och Värmlands län.

År 2000 flyttade även Sörmland över sin transplantationsverksamhet. I samband med denna expansion fick sjukhuset 1987 sin första avdelning helt specialiserad för transplantation. Från 1991 gjorde man något som är unikt, och bildar en gemensam klinik med Huddinge sjukhus. Lokal ledare var först Lars Fredin och sedan Jan Wahlberg. Den gemensamma kliniken upphörde 1999. Tiden var väl inte riktigt mogen för den typen av samarbete. När man bildade den gemensamma kliniken, så en av de första delarna där samarbetet gav konkret resultat var kring den praktiska organdonationen. Detta har stått sig och utvecklats. Organdonationen sker fortfarande i samarbete mellan de två sjukhusen. Är numera under beteckningen organisation för organdonation i Mellansverige, förkortat OFO.

År 2000 återupptogs levertransplantationerna vid Akademiska sjukhuset och transplantationsverksamheten som var i minsta laget integrerades i kirurgkliniken vid samma sjukhus. Så är dagsläget än i dag. Rent fysiskt har verksamheten funnits på många olika ställen på sjukhuset. Såväl plats- som infektionsproblematik har i olika skeden tvingat fram olika flyttningar.

Tidsmässiga milstolpar: första njurtransplantation 1969, första pankreastransplantation 1985, första levertransplantation 1989, första tunntarmstransplantation 1989 och första ö-cellstransplantation 2001. Tekniker som utvecklats vid enheten, den ultraljuds-

vägleda biopsitekniken med automatisk biopsipistol, utvecklades i ett samarbete mellan transplantationsenheten, professor Per Gunnar Lindgren vid röntgenavdelningen och professor Erik Larsson vid patologavdelningen.

Jan Wahlberg som var på ett sabbatical i Madison, Wisconsin gjorde de första experimenten på och startade tidigt med den kliniska användningen av University Wisconsin solution. 1991, 1992, 1993 byggdes decentraliserad mottagningsverksamhet upp i Uppsala/Örebroregionen, främst ledd av Lars Frödin själv och ivrigt påhejad av bland annat njurmedicinaren, docenten Lars Wiess, i Karlstad. Denna verksamhet är numera en integrerad del av kliniken.

Nästa milstolpe var naturligtvis produktion av Langerhanska öar för transplantation på diabetespatienter. Tekniker och utveckling har letts av professor Olle Korsgren vid avdelning för klinisk immunologi, Akademiska sjukhuset.

Docent Jonas Wadström intresserade sig mycket för att göra det mer attraktivt att donera njure. Han utvecklade successivt tekniken för laparoskopisk nefrektomi. Tekniken är numera hand assisted retroperitoneal nefrektomi. Ingreppet har stora fördelar då det ger avsevärt mindre smärtor än öppen teknik.

Tillägg

Åren 1999 -2003 var Jan Wahlberg chef för avdelningen och från 2003 fram till 2009 innehades uppdraget av Gunnar Tufveson.

Lars Bäckman är sedan mars i år sektionschef för Transplantation och leverkirurgi vid Akademiska sjukhuset.

Lars Bäckman, ÖL
SEKTIONSCHEF TRANSPLANTATION OCH LEVERKIRURGI, UAS
Gunnar Tufveson, ÖL

Ny sektionschef för levertransplantation på Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Den 1:a mars i år tillträdde William Bennet som ny sektionschef för levertransplantation på TransplantationsCentrum vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborg.

William är uppvuxen både i Sverige och i Tyskland. Efter gymnasieutbildning i München studerade han medicin på Karolinska Institutet och tog läkarexamen 1991.

Efter AT började han som underläkare på Transplantationskliniken på Karolinska Universitetssjukhuset. 1995 reste han på uppdrag av Professor Carl-Gustav Groth till Cambridge i England för att forska inom xenotransplantation och transplantation av transgena grisorgan till apa. Efter vistelsen i Cambridge fortsatte William med forskning inom transplantationsimmunologi och pankreas ö-cellstransplantation.

Han disputerade 2000 och blev specialist i allmänkirurgi 2004. Hösten 2005 åkte han till University of Colorado Health and Science Center (UCHSC) i Denver i USA, på ett 2 års "clinical fellowship" i transplantationskirurgi. UCHSC är ett av få centra i USA som har stor erfarenhet av levertransplantation med levande givare. Efter att under hösten 2007 återvänt till Transplantationskliniken vid Karolinska Universitetssjukhuset ser han nu fram emot

nya utmaningar på Sahlgrenska.

"Vi ser fram emot spännande förändringar för transplantationsverksamheten på Sahlgrenska under det kommande året.

Nu i maj flyttar hela transplantationsverksamheten och TransplantationsCentrum in i helt nya lokaler som är speciellt anpassade till våra behov. Bland annat så blir de flesta patientrum enkelrum med hög komfort och egna badrum som i sin tur minskar risken för smittospridning.

Vidare så kommer vi under 2009 att arbeta med att öka samarbetet med våra inremitterande enheter och tillsammans skapa enhetliga protokoll för uppföljningen av levertransplanterade patienter.

Nya spännande studier kommer att starta under året och ett nytt lever register är under utveckling. Den 10-11:e september anordnar vi för 8:e året i följd Rolf Olssons Symposiet och Leverdagarna (se separat annons) där vi erbjuder intressanta och interaktiva föreläsningar för all personal som vårdar leversjuka och levertranplanterade patienter", (William Bennet)

william.bennet@vgregion.se

Välkommen till Göteborg 2011 20th Annual ITNS Symposium and General Assembly

International Transplant Nurses Society (ITNS) har givit Göteborg förtroendet att anordna världsmötet för sjuksköterskor inom transplantation. ITNS ordförande Clare Wittaker och Beth Kassalen som är kongressansvarig, har nyligen varit på site visit i Göteborg för att titta på lämpliga lokaler samt träffa den lokala organisationskommittén.

Transplantation är ett spännande område som är under utveckling och där mycket forskning bedrivs. Att inom detta multidisciplinära fält även få möjlighet att lyfta fram det vårdvetenskapliga perspektivet i en kongress lokaliserad i Norden känns väldigt roligt och stimulerande.

TransplantationsCentrums verksamhetschef Michael Olausson och vårdenhetschef Ulrika Nordell på Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg (SU) är engagerade och uppmuntrar denna satsning, vilket är en förutsättning.

Vi som ingår i den lokala organisationskommittén (LOC) är Annette Lennerling, Cecilia Skoglund, Christina Tinggaard (Transplantationscentrum, SU), Madeleine Nilsson (Drottning Silvias Barn- och Ungdomssjukhus, SU) samt undertecknad, Anne Flodén (Regionala Donationsenheten för Organ och Vävnadsdonation, SU). Nordiatrans www.nordiatrans.org är samarbetspartner med avsikt att ge båda dessa organisationer draghjälp inom de fält som vi gemensamt strävar emot att utveckla och förbättra.

Vi hoppas att Nordens och Europas sjuksköterskor och

transplantationskoordinatorer tar tillfället i akt och deltar i detta symposium år 2011. Möjligheten att presentera forskningsresultat kommer att finnas samt även att bygga nätverk och diskutera med kollegor från hela världen om frågor som berör och engagerar oss. Fram tills hösten 2011 kommer ITNS att erbjuda många andra bra mötestillfällen och vi rekommenderar därför en titt på organisationens hemsida www.itns.org för att se vad som är på gång.

I Nya Transplantationsnytt kommer vi att fortsätta ge information och ser fram emot en god uppslutning 2011. Välkomna!

För den lokala kommittén
Anne Flodén

Beth Kassalen, Claire Wittaker samt medlemmar ur LOC vid sitevisit i Göteborg 1-3 april

Kongress om Donationer i Rom/Vatikanen

The Pontifical Academy for Life (PAV), Centro Nazionale Trapianti (CNT) och International Federation of Catholic Medical Associations anordnade den 6-8 November, 2008 en kongress om donationer, "A Gift for life. Considerations on organ donation", i en kongresslokal i omedelbar närhet till Vatikanen

Det var cirka 500 deltagare på kongressen. Då informationen som gavs var mycket värdefull och förtjänar en större spridning kommer man att publicera föredragen i ett supplement till Transplantation. Det beräknas komma under hösten. I avvaktan på supplementet ges här en kort rapport.

I en session redogjordes för transplantationsverksamheten världen över. De största problemen finns utan tvekan i Afrika, Asien och i Latinamerika. *Luc Noel* från WHO talade om Afrika och Asien och redogjorde tillsammans med *Francis Delmonico*, Director of Medical Affairs The Transplantation Society för de internationella deklarerationer som beskriver gällande praxis för levande givardonationer (Amsterdam respektive Vancouverdeklarerationerna) och för Istanbuldeklarerationen som kartlägger organhandel,

Ett stort problem är att levande givare av transplanterat är det enda alternativet i stora delar av världen. Det leder dessvärre till att fattiga och utsatta människor utnyttjas. Det är angeläget att WHO och Transplantation Society samverkar för att förbättra donationsverksamheten genom att uppvakta myndigheter i till exempel Ryssland, Kina och Indonesien.

Med sedvanlig emfas redogjorde *Rafael Matesanz* i ett state of the art fördrag för den spanska modellen för donation som nu implementerats i många länder. *Marti Manyalich* redogjorde för de kurser i transplantologi som tog sitt ursprung i Barcelona men som numera har genomförts i ett flertal andra länder, bland annat i Frankrike och Italien. Många svenska transplantationskoordinatorer har deltagit i dessa kurser. *Alessandro Nanni Costa* CNT redogjorde för hur man kan organisera transplantationsverksamheten. Det kan tilläggas att CNT är framgångsrik när det gäller donationer. Man tog tillvara organ från 21 donatorer per million invånare 2007.

Jag var inbjuden att tala om "Informed consent in organ donation and transplantation - Theoretical aspects". Det är svårt att skilja teoretiska synpunkter från juridiska aspekter som berördes av andra talare. När det gäller levande organ-donatorer och transplantationer av organ ser jag inget alternativ till informerat samtycke, men ett informerat samtycke fungerar mindre väl gällande donation från avlidna. Där är förutsatt samtycke att föredra. Frågan om ställföreträdande beslutsfattare är alltid ett problem när den enskilde inte själv kan eller har tagit ställning. Enligt vilka riktlinjer tar beslutsfattaren ställning: i patientens intresse, enligt ett givet förhandsbesked (muntligt eller skriftligt) eller utifrån vad vederbörande sannolikt ha beslutat om han varit beslutskompetent. Dessvärre kan det finnas flera ställföreträdande beslutsfattare och de kan vara oense. Jag

avslutade med att konstatera att det är i allas bästa intresse att donation kommer till stånd i alla de fall det inte kan visas att den avlidne uttalat sig mot donation.

Under andra dagen gav påven, Benedictus den XVI en audiens för kongressdeltagarna. Talet finns på webbplats enligt nedan. Dessvärre var inte Benedictus XVI lika tydligt positiv som Johannes Paulus II var vid de två tillfällen då han talade om donationer och transplantationer. Han gav audiens för ISODP 1991 och för Transplantation Society 2002.

Håkan Gäbel

Konstverk utställt i foajén under mötet. Konstnär okänd.

FÖR DIG SOM VILL LÄSA MER

Tal av Benedictus XVI:

http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2008/november/documents/hf_ben-xvi_spe_20081107_acdlife_en.html

The consensus statement of the Amsterdam Forum on the Care of the Live Kidney Donor:

<http://www.transplantation-soc.org/downloads/ConsensusStatementfinal.pdf>

The Ethics Statement of the Vancouver Forum on the Live Lung, Liver, Pancreas and Intestine Donor:

<http://www.livingdonorassistance.org/documents/Report%20of%20Vancouver%20Forum.pdf>

Ett bättre alternativ till de två senaste ref är som följer, men där finns inte heller Istanbuldeklarerationen:

http://www.prnewswire.com/mnr/transplantation-society/33914/docs/33914-Declaration_of_Istanbul-Lancet.pdf

Referenser till Amsterdam och Vancouver fora finns på

<http://www.transplantation-soc.org/policy.php>

APRIL

- 28 -29 **MÖTE FÖR KONTAKTANSVARIGA OCH DONATIONSANSVARIGA SJUKSKÖTERS KOR, UPPSALA/ÖREBROREGIONEN**
Akademiska Sjukhuset, Uppsala (www.ofo.sll.se)

MAJ

- 4-5 **EDHEP VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN**
Hjortviken, Hindås (www.transplantationscentrum.se)
- 12-13 **EDHEP UPPSALA/ÖREBROREGIONEN**
Hammarškogs Herrgård, Uppsala (www.ofo.sll.se)
- 25 **FÖRDJUPNINGSKURS I ORGANDONATION FÖR UNDERSKÖTERS KOR**
Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg
(olof.sand@vgregion.se / sofia.dahlman@vgregion.se)
- 28-29 **REGIONDAG HJÄRTTRANSPLANTATION**
Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg
(www.transplantationscentrum.se)

MAJ/JUNI

- 30-3 **9TH AMERICAN TRANSPLANT MEETING**
Boston, USA (www.atcmeeting.org)

JUNI

- 4-5 **UTBILDNINGSDAGAR I ORGANDONATION/TRANSPLANTATION**
Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge (www.ofo.sll.se)

AUGUSTI/SEPTEMBER

- 30-2 **14TH ESOT CONGRESS**
Paris (www.esot.org/Congresses/Paris/Default.aspx)

SEPTEMBER

- 9-12 **INTERNATIONAL SMALL BOWEL TRANSPLANT SYMPOSIUM**
Bologna Italien (www.isbts2009.com)
- 10-11 **ROLF OLSSON SYMPOSIET & LEVERDAGARNA**
Göteborg (se ruta)
- 14-15 **MÖTE FÖR DONATIONSANSVARIGA LÄKARE I VÄSTRA GÖTALAND**
(bengt-ake.henriksson@vgregion.se)
- 24-26 **INTERNATIONAL TRANSPLANT NURSES SOCIETY SYMPOSIUM (ITNS)**
Montreal, Kanada (www.itns.org)

OKTOBER

- 4 **EUROPEISKA DONATIONS DAGEN**
- 4-7 **ORGAN DONATION CONGRESS; ISODP & ETCO**
Berlin, Tyskland (www.isodp2009.org)
- 8 **ARBETSMÖTE FÖR NEFROLOGER - SÖDRA SJUKVÅRDSREGIONEN**
Universitetssjukhuset MAS, Malmö (www.tpmas.com)
- 9 **REGIONDAG NJURTRANSPLANTATION - SÖDRA SJUKVÅRDSREGIONEN**
Universitetssjukhuset MAS, Malmö www.tpmas.com
- 21-22 **EDHEP STOCKHOLMSREGIONEN**
Häringe Slott (www.ofo.sll.se)

NOVEMBER

- 12-13 **FIOL - FÖRDJUPNINGSKURS I ORGANDONATION FÖR LÄKARE**
Pensionat Enehall, Båstad, se ruta www.donationsradet.se
- 26-27 **EDHEP - SÖDRA SJUKVÅRDSREGIONEN**
Åkerberg, Höör (www.tpmas.com)

DECEMBER

- 17 **MÖTE FÖR DONATIONSANSVARIGA, SÖDRA SJUKVÅRDSREGIONEN**
Universitetssjukhuset MAS, Malmö

Konsten att möta människor i svåra situationer

- Göteborg** charlotte.loven@vgregion.se
susanne.malmros@vgregion.se
- Malmö** margareta.lundell@skane.se
kerstin.karud@skane.se
- Stockholm** jenny.olofsson@karolinska.se
- Uppsala** karin.lind@akademiska.se

Rolf Olsson Symposium

Leverdagar i Göteborg 10-11 september

Vid leverdagarna till hösten kommer vi att fokusera på primär scleroserande cholangit (PSC).

Till vår glädje kommer Kirsten Boberg från Rikshospitalet i Oslo att som Rolf Ohlson föreläsare tala om naturalförloppet vid PSC och hur denna patientgrupp ska följas.

Nya tekniker för att tidigt upptäcka cancerutveckling i gallvägarna kommer presenteras.

En viktig fråga att diskutera är när PSC-patienter med risk för cancerutveckling ska transplanteras.

Vi kommer att presentera hur patienter som utvecklat gallvägscancer ska handläggas och hur levertransplantation av dessa patienter ska utföras på ett optimalt sätt.

Ett annat område som vi kommer att belysa är hur man följer cirrhopatienter avseende risk för att utveckla hepatocellulär cancer och hur en uppkommen cancer bäst behandlas.

Vi ser fram emot ett välbesökt möte med mycket diskussion mellan mötesdeltagarna. Välkomna!

För organisationskommittén
Per Lindner, ÖL
SAHLGRENSKA UNIVERSITETSSJUKHUSET

FIOL

**Fördjupningskurs i Organdonation för Läkare
12 -13 november
Pensionat Enehall, Båstad**

Kursen riktar sig till DAL och läkare som gått EDHEP.

FIOL är inspirerad av den spanska utbildningen TPM (Transplant Procurement Management) och är ett interaktivt internat med syfte att ge fördjupad kunskap om bl a identifiering av donatorer, diagnostik av total hjärninfarkt och samtal med närstående.

Från och med 2009 är kursen nationell utbildning som ingår i Certifieringen av donationsansvariga läkare, DAL.

www.donationsradet.se

KONTAKTA margareta.lundell@skane.se
ann.boklund@skane.se